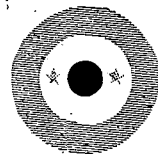

חיל-האוויר המצרי בסתיו 1961

רס"ן יוחנן גולדברג-כידון

תודות לעזרה הסוביטית, אולם רק בעת האחרונה החל חיל זה להתרחב. בשיעור של ממש. דבר אחד ברור: חיל-האוויר הקע"מ תלוי עתה לחלוטין בעזרה שמאחורי מסך הברזל, וישראל כך גם בעתיד, במידה שניתן לחזותו מראש.

העצמה הנשאפת

לפי כמה ידיעות נראה כי חיל-האוויר הקע"מ שואף להגיע לעצמה של שמונה-עשרה טייסות יירוט וקרבת-הפצצה, שלוש טייסות יירוט, אל-ראות, תשע טייסות של מפציצי-התקפה, וארבע טייסות תובלה. קשה לציין את השלב המדויק אליו הגיעו בביצוע תכנית זו, אולם במצעד שנערך לאחרונה הופגן בפומבי כוח השקול לאחת-עשרה טייסות של "מיג 17", שלוש טייסות של מטוסי-הפצצה קלים מדגם "IL-28" וארבע טייסות של מטוסי-תובלה מדגם "IL-14". מובן שאין הדבר מצביע על יעילותו המעשית של חיל-האוויר הקע"מ, אולם יש בכך כדי להעלות על הדעת, כי יעד ההתעצמות שהציג נאצר לחיל-האוויר שלו יושג בעתיד הלא-רחוק ביותר. אין עתה כל ספק, שמטוסי-יירוט על-קוליים מדגם "מיג 19", כבר הגיעו לקע"מ. מטוסי-לחימה מתקדמים אלה טרם הוצבו ליחידה מבצעית כלשהיא, וקיים אפילו ספק-מה לגבי לאומיותם של הטייסים המטיסים אותם. נראה כסביר כי מטוסים אלה מוטסים על-ידי טייסים סובייטים, ומחזקים על-ידי טכנאים סובייטים, אולם ידוע כי מספר טייסים מצריים מנוסים עתידים לעבור המרה למטוסי "מיג 19" אלה, אשר להם יתרון על ה"סופר-מיסטרס" הישראליים. העובדה, כי ברית-המועצות הסכימה לספק עתה מטוסי-לחימה מתקדמים למדינות מסוגה של קע"מ, נותנת מקום למחשבה כי עד מהרה עשויים אנו לראות בשדות-התעופה של קע"מ מטוסי-קרבת אל-ראות מדגם "יאק-25" ומפציצים בינוניים מדגם "טו 16" — דגמים אשר כבר סופקו לאינדונזיה.

"מטוס, מיג 17" קע"מ, הושמד במרחב האווירי של ישראל! הודעה זו הושמעה לאחרונה ברדיו ירושלים, לאחר חודשים של שקט יחסי לאורך גבולות ישראל קע"מ. מובן, שרדיו קהיר שידר הכחשה מיידית, אולם ניתן היה להוכיח בנקל את העובדות. הטייס המצרי נטש את מטוסו הפגוע, וצנח הישר לזרועותיהם של כוחות או"מ!

לא היה זה ה"מיג 17" הראשון אשר הופל על ידי חיל-האוויר של צבא-הגנה-לישראל, מאז סיומה של מערכת-סיני, לפני כחמש שנים. שוב ושוב הוכחה בבהירות עדיפותם של טייסי היירוט הישראליים ומטוסייהם, על אלו הניצבים מולם ב"קהיליה הערבית המאוחדת". אך מה לגבי המחר? התוכל ישראל, על משאביה המוגבלים, להצליח להחזיק בעדיפות זו לאורך זמן?

הדשות המתפרסמות בקע"מ מהוות מקור דאגה לצבא הגנה לישראל. כוח למוד-קרבת זה, המצוי בפסגת יעילותו, אשר אין כמותו לרוח-גייסות ולרמת-אימון, באורה מתמיד עומדת בפניו בעית רכישת ציוד חדיש בכמויות מספיקות. לעומת זאת, תודות לגוש "מסך הברזל", לא עומדים הכוחות המזוינים של ה"קהיליה הערבית המאוחדת" בפני קשיים דומים, כיון שציוד-הלחימה החדש ביותר זורם לקע"מ ממפעלים רוסיים, צ'כיים ופולניים, מלווה על-ידי טכנאים ומדריכים מ"אירופה המרכזית". גם לספקן הגדול ביותר מובהר במידה גדלה והולכת, ששוב אין השאלה "האם תתקוף קע"מ? אלא, "מתי תתקוף קע"מ?"

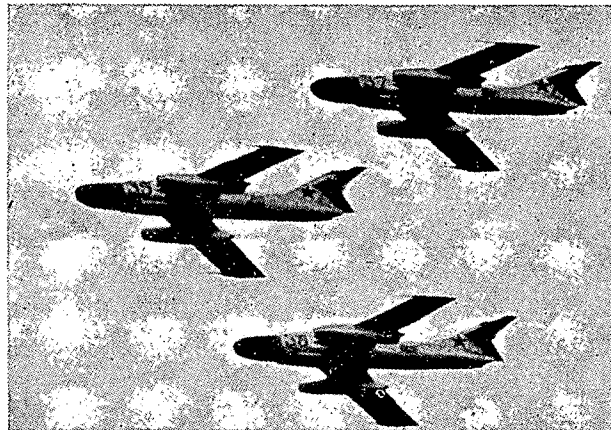
הרמות המיוחסות כיום לחיל-האוויר הקע"מ אינן גבוהות עדיין, אולם מספר לקחים חשובים נלמדו על-ידי נאצר תוך כדי התנסויותיו בפעולות סיני וסואץ, ובשנתיים החולפות נעשו מאמצים מפליאים כדי להעלות את יעילותו ואת ציודו של חיל-האוויר הקע"מ, לרמות בינלאומיות. סוף-סוף ניתנת זכות קדימה לאיכות על הכמות, ובזאת טמונה הסכנה לישראל. אין להכחיש, שהרמות בחיל-האוויר הקע"מ עלו במידה ניכרת, ועדיין מצויות הן בשלב עליה,

האם פחת, עם התפלגותה של קע"מ, הסה"כ של הכוח-האווירי העיוני לישראל? תורת החשבון תוכיח מיד כי לא-ודאק — הגם שחישוק-השליטה המשותף שאיחדו נתפרק לעת-עתה, וברור שגם בפוטנציה מהוה סכום חילות-האוויר המצרי והסורי עצמה השהו לפחות לזו שנתקיימה ערב הפילוג. אך מה הפילוג, אך מה הפילוג? היא היתה רחוקה-מאוד ממבטלת — אך היו בה חולשות ונקודות-חורפה. ביטוחה (במספר ובטיב) בודאי לא-במהרה תשתנה התמונה המתוארת בסקירה שתורגמה מכתבה-עת של חיל-האוויר הבריטי "R.A.F. Flying Review". הסקירה, מפרי עטו של סופר-צבאי וקצין-מילואים ישראלי, רב-סרן י. גולדברג-כידון, הופיעה שם בסתיו 1961 ושיקפה בשעת כתיבתה שלב בו, כנראה, הבשילה-והולכה תכונתו של עבד-אג'נאצר לקראת נטינות, לחסל את ישראל. מאז נשתנו במקצת המסיבות — אך לא בא שינוי מהותי במצב, העשוי בכל-רגע להצמיח שוב, מצבים חריפים.

מרוכזים בבסיסים לאורך תעלת סואץ ובסיני. בסיסים אלה נחשבים כעמדות קדומניות, מהן עשויה להינקט פעולה מידית לסיוע כוחות-הקרקע של קע"מ במערכה העתידה נגד ישראל. בחמש השנים החולפות נבנו מחדש מרבית השדות והבסיסים ומסלוליהם הוארכו לצורך התאמתם למטוסי "מיג-17" ו-"IL-28". מרבית יחידות חיל-האוויר הקע"מי הממוקמות במצרים, מרוכזות בקהיר-המערבית, אלמאזה, כברית, אבו-סויר ואל-עריש, בסמיכות לישראל, והיחידות המוצבות בסוריה — בדרום, בדמשק, דאמיר, חמת-צפון, דיר-אז'ור ונאיראב. כך, שעם התחדש הקרב, יהיה על צה"ל לחלק את המרכיב האווירי שלו, על מנת לענות על האיזונים משני הכיוונים.

עד שנת 1956 היתה מטרת נאצר לבנות חיל-אוויר מצרי גדול ככל-האפשר, ובפרק זמן קצר ביותר. דבר זה עלה בקנה אחד עם דרך המחשבה הלבנטינית, ועם הצורך להשיג השפעה פוליטית ויוקרה, הן בעולם הערבי והן מחוצה לו. אולם לאחר מבצעי סואץ וסיני החל נאצר להבין כי לכמות ערך קטן בלבד, אם היא נטולת איכות, התשובה האפשרית היחידה היתה לשפר את האימונים, פעולה אשר הצריכה יבוא של מומחים זרים. על כן בשנים האחרונות כוון ההאמץ המרכזי לתוכנית האימונים, וזו דרשה אלפי מדריכים, חלקם הגיע מהודו, אולם מרביתם באה מארצות מזרח אירופה. מדריכים אלה מהוים עתה אחד מסימני ההכר הקבועים ועומדים של חיל-האוויר הקע"מי עם משלוחי הציד הראשונים ממזרח-אירופה החלו להגיע רוסיים, צ'כים, פולנים ומזרח-גרמנים, אשר נשארו במצרים — ומספרם גדל בהתמדה.

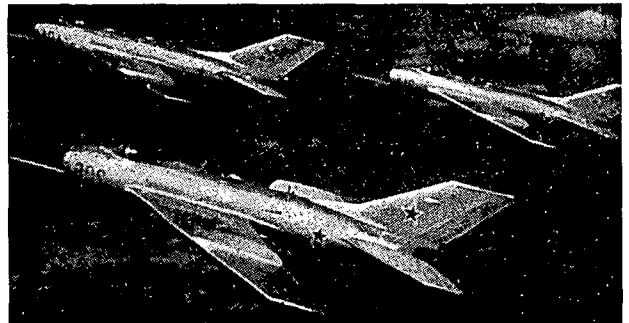
לחיל-האוויר הקע"מי אין מחסור בחניכים, כיון ששיעורי המשכורות ורמת-החיים שהוא מציע, נמצאים הרבה מעל למקובל בענף אחר כל-שהוא בכוחות-המוזונים. אמת-המידה לקידום בחיל-האוויר המצרי המלכותי היתה: "את מי הכרת?"

מטוסי קרב אל-ראות, "יאק-25"

— יותר מאשר "מה ידעת?". עתה, על כל פנים, קיימות בו, לאנשים מוכשרים ובעלי מהימנות פוליטית, הודמניות נפלאות להתקדמות, וחיל-האוויר יכול ליטול את עדידת כוחד האדם אשר ניתן להשיג. קיים עתה בית-ספר מרכזי לטיסה בבילבייס, בו מקבל הקדט, לאחר שלוש שנים, את כנפיו

חיל-האוויר הקע"מי — שני מרכיבים לו. המרכיב העיקרי, הפרוס במצרים, כולל בקירוב מאתיים מטוסי-קרב מסוג "מיג-17". הן מדגמי קרב-יום והן מדגמי קרב-אל-ראות, כשבעים. מפציצים קלים מסוג "IL-28", כחמישים מטוסי-תובלה, מסוג "IL-14" והליקופטרים מסוג "Mi-1" ו-"Mi-4". המרכיב הקטן יותר, הפרוס בסוריה, כולל בין ששים לשבעים מטוסי "מיג-17", מספר לא ידוע של מפציצי "IL-28" וכחמשה-עשר מטוסי-תובלה מסוג "IL-14" והליקופטרים מסוג "Mi-1". חלקהארי מהמטוסים אשר נרכשו בזמנו ממקורות מערביים, נדחה עתה מפני המטוסים הסובייטיים. אולם אין זו ההשפעה היחידה אשר יש לה לעזרה הקומר ניסית על חיל-האוויר הקע"מי. נכון יהיה לומר, כי חיל-אוויר זה הוא כמעט כוח "גרוור" של ברית-המועצות.

מטוסי-ירוט על-קולי, "מיג-19"

בהיותו אמון כהלכה על האידיאולוגיה הקומוניסטית ומאורגן במתכונות סובייטיות, "להקים" ו"כנפות" פינו מקומם לשיטת ה"דיביזיות", ה"בריגדות המעופפות" וה"בטליונים", והמערך המבצעי שונה לחלוטין בעזרת יועצים סובייטיים. תראופי מענין הקיים בהתפתחותו של חיל-האוויר הקע"מי בשנים האחרונות, ואשר עשוי בסופו של דבר להנחותו בטוחות אלי תסיסה פנימית, הוא מאמצם הברור של המצרים להפחית, ובסופו של דבר אף להרחיק, את היסוד הסורי. עוד בטרם אוחדה סוריה עם מצרים לקע"מ, היה נאצר ערני מאד לגבי הקבוצות האנטי-מצריות החזקות שבקרב הקדטים והקצינים אשר בחיל-האוויר הסורי הצעיר, ואחת מפעולותיו הראשונות היתה לסגור את בית-הספר לטיס באלפא. מועט מספרם של הקצינים הסוריים בחיל-האוויר הקע"מי הנושאים עתה דרגות גבוהות, ואותם קצינים המפקדים על יחידות המוצבות בסוריה, ידועים היטב בנאמנותם לקהיר.

גורם אחד חייב להיזכר תמיד, שעה שמעיינים בכוחות המוזונים של קע"מ והוא כי יעודם היחיד ותורתם האחת מבוססים על העקרון: "ישראל היא האויב, ועלינו לקחת ממנה נקם!". דבר זה משפיע על פריסתם המבצעית, ויש מקום לחשוב כי זהו הגורם העיקרי שבעטיו משלים נאצר עם המספר הרב של טכנאים, מדריכים ויועצים סובייטיים. מרבית מטוסי-הירוט מסוג "מיג-17" ומטוסי קרב-ההפצה

* תיאור וניתוח אלה נתפרסמו עוד בחודש ספטמבר 1961! וענינה רב במיוחד היום, לאחר התפרדותה של סוריה מעל קע"מ. — המערך.

מפציץ בינוני „טו-16“

בקצב שעלה על אספקתם מחדש, נתמעט — ממש בצורה דרסטית — והושגה רמה יחסית של תכליתיות. תוצאה נוספת של העזרה המזרח-אירופית לקע"מ היא המערכת הענקית להתראה מוקדמת, המכסה חלק גדול ממצרים ומסוריה. עם כל זאת חושש נאצר מתלותו הכוללת, באשר לציוד הצבאי, בברית-המועצות ובגרורותיה, והדבר מתבטא בנסיונותיו לבסס תעשית מטוסים מקומית, שעד כה הגבילה עצמה לבניית מטוסי-האימון „אלקהירה“ ו„גומהר ריה“. אולם מפעל גדול ליצור מטוסי סילון, הכולל טכנאים ומהנדסים גרמניים מהמזרח ומהמערב גם יחד, נמצא בשלב בניה במצרים, והדוחות מציינים כי מתכנן-מטוסים מזרח-גרמני, הפרופ. ברונז באדא עובד עתה בקע"מ.

מתי תהלום קע"מ? גורמים רבים מדי עשויים להשפיע על נאצר בהחלטתו לגבי המועד המתאים לנטילת סיכון. אולם, קע"מ, למרות השיפורים בכוח האדם וביציוד, הריהי רחוקה עדיין מלהיות מוכנה לפעולה מבצעית. אובדן יוקרתו של נאצר בעולם הערבי, אשר ינבע בהכרח מכל פעולה בלתי מוצלחת כלפי ישראל, יניעו לחשב את צעדיו בזהירות.

ואת הקצינות. בשלב זה נרשמו לזכותו שלוש מאות שעות טיסה על מטוסי „יאק-18“ ו„יאק-11“, וזאת עוד בטרם בא במגע עם מטוסי סילון.

כיום, עובר החניך המרה אל ה„מיגר UTI 15“ בשלב מאוחר יותר, אולם התכנית הנוכחית, מחייבות את הכנסת-רשות של ה„אלקהירה“ GTAF בשנה הבאה. בביה"ס בבילבייס. זהו מטוס-אימון סילוני קל, שהוא גרסה של מטוס מתוצרת מפעלי „היספנו“ שבספרד. התניכים יעברו אז ישר מה„גומהוריה“ GTAF או מה„יאק-18“ למטוס-אימון סילוני לאחר תקופת-אימון קצרה ב„יאק-11“. כל ההדר

רכה בבית-הספר לטיס בבילבייס מבוקרת על-ידי מומחים זרים, הגם שמרבית המדריכים הם בני לאומיות קע"מית. כן קיים בית-ספר מרכזי אחד ויחיד, להכשרה טכנית, בו לומדים התניכים בקורסים תלת-שנתיים באלקטרוניקה, חימוש, ואחזקת מנועים ומטוסים. מוסד זה כולל בתוכו מומחים זרים במספר רב. כן קיימים מרכזים להוראה פוליטית לקדטים של חיל-האוויר הקע"מ, בהם מרבית ההדרכה נע"תת על-ידי קצינים מקומיים, המבוקרים באורח פעיל על-ידי מזרח-אירופיים. מרבית מדריכי קע"מ, בדומה למרבית צותי האוויר המבצעיים שלה, מקבלים השלמת אימונים במזרח-אירופה.

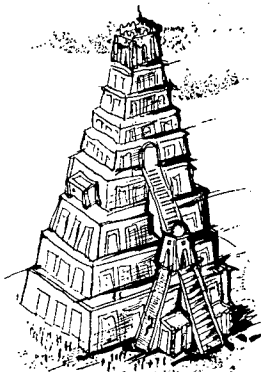
צמצום שיעור התאונות

יהא זה מעשה-הבל להכחיש את השיפור היסודי שחל באיכות חיל-האוויר הקע"מ, בעקבות זרימה זו של יועצים ממזרח-אירופה. רמת הטיסה השתפרה במידה עצומה. שיעור התאונות, אשר שנים מספר קודם לכן גרם לבלאי מהיר של מטוסים

ואך בקושי חולצה לבסוף מכיתור זה. אותה פעולה — נכשלה. ומוסר-ההשכל: היר

מגדל-בבל וצבא האו"מ

ביתון של הבנה הדדית — ושל בהירות בלשון פקודות ובמונחים.

קבת בדצמבר 1961, במסגרת-קטנגה. שעה שעסקו כוחות-או"מ בביצוע „תנועת-מלקחים“, לשם השתלטות על דרך-היונית, נפלה תקלה חמורה בשל תרגום חוטטה של מלה אחת ויחידה בפקודת-המבצע. גייסות הודיים (ש„לשונם הצבאית“ — אנגלית) התקדמו מצפון-מערב לדרך; וגייסות שב-דיים — מדרום-מזרחה. הגדוד השבדי, במקום לשלוח פלוגה למתן אש-חיפוי, שיגר כיתה בת 11 איש בלבד — וזו מצאה את עצמה מוקפת על-ידי כוח עדיף של בני-קטנגה.

כי הבדלי לשון (או אפילו שוני במונחים מקצועיים) עלולים לגרום לבלבולת מדכדכה או אף מסוכנת — דבר זה ידוע מאז: ההל ממעמד מגדל-בבל, דרך מצבים חב-רהיים עדינים בין דוברי „בריטית“ ו„אמריקנית“ — כש„כתפיות-מכנסים“ מוחלפות (אותה מילה עצמה!) ב„מחזיקי גרבי גברות“ — ועד למקרים חמורים במלחמת-העולם השניה. בעיה זו בשיתוף-פעולה בין צבאות שונים, הנחשבת כיום, במיוחד, לבעיית-נאט"ו מובהקת — קיבלה הדגמה נור